

Higien'a si Scol'a,

FOIA

pentru

Sanetate, morbi, educatiune si Instructiune.

Septemberu Nr. 9. 1877.	Ese in Temisiora odata intr'o luna 1 eola. Pretiulu pe unu anu 2 fl., pe $\frac{1}{2}$ anu 1 fl. Pentru strainetate 3 fl. pe unu anu. Se póte prenumera mai usioru prin asemnate postali la redactiune.	Anulu alu doilea.

Votiv'a Tabla.

„Eu sciu pré bine si nu me sfiescu a marturisi, ca am damnatu o multime de omeni in friguri eretice si inflamabili prin aplicarea ventoseloru, si a lipitoriloru, le am prelungitu patim'a, iam facutu bolatici, iam inaintatu dincolo de momentu nainte de timpu si asia am umplutu cintirimulu meu pretimpuriu.

Candu dara medicii iau in mana scarificatoriulu, lancet'a si lipitorile, atunci ei pasiescu inaintea ochiloru laiciloru cá maiestri de arta, cá unu beliduce, care nadusiesce tanguitori'a voce a poporului prin cartece; ei inse suntu cá si acest'a unu angeru sugrumatoriu pentru omenime. Prin aplicarea acestei suverene antiflogose se scalcee gradulu pururea necesariu alu activitatii naturei pentru actulu de escretiune si formatiune repede si tare si se paralizeze astfelu, incatu se prelungesce morbulu, se pregatesce o incéta reintremare, schimbarea friguriloru inflamabilii in friguri nervóse, in locu de disolvirea inflamatiunei in organele patimasie se nasce puroirea ori putredirea, la incercarea de a se forma esanteme supresiu-neu loru s. a.; se efeptuescu morbi cronici si boliciuni, cari umplu scaldele si apele minerali si cari tragu dupa sine tanguitori'a molecia a genului omenescu.

Daca noi inse nu vedemu totudeuna urmarea acestei tiranice antiflogose, nu e inca dovada in contra adeveratei mele asertiuni, caci in multi omeni inascut'a putere naturala este adese ori asia de tare, incatu se opune si celei mai cumplite veesatiuni medicinali, precum nici nu móre oricine levitu de glóntie in resbelu.“

Dr. Krüger-Hansen.

Ce este sanatate si ce este morbu?

Morbu acutu si cronicu.

In evulu nostru de acum artificiosu se afla forte raru unu gradu perfectu de sanatate. Sanetosu dicemu noi acelu statu alu corpului nostru, candu functiunile organeloru procedu regularminte, sangele fluctueze prin tote partile corpului nostru, cá se'lu indestulésca cu cuvenit'a catime a materialului de nutritiune. La astfeliu de regulata impartire a sangelui, este si o regulata impartire a caldurei corpului nostru si trebue se fia si activitatea tuturor organeloru neconturbata astfeliu, cá ambele insemnate procese ale asimilatiunei si escretiunei, prelucrarea nutrimentului in natur'a corpului nostru si separarea partiloru morte, devenite inutile se procédá neimpedecate. In unu astfeliu de statu gustamu noi in relatiunea trupésca cea mai perfecta viatia.

In viati'a obicinuita omenii considera morbulu de unu statu cu totulu opusu sanetatii si totusi privinti'a acést'a este tare de parte de adeveru.

Noi amu aratatu in foi'a acést'a mai de multe ori lamuritu, ca este unu principu cardinalu alu naturei corpului, a impinge de la sine totu, ce e strainu, unde in prim'a linia apartienu tote remasietiele metamorfosei.

Si fiindu ca intorsulu modu de viatia alu nostru aduce cu sine, cá organic'a economia a nostra trebue se iá mai multu de catu ce póte dá, firesce ca nu se póte incungiurá, cá in decursulu timpului aceste remasitie ale metamorfosei respective materiile bolnaviciose se nu se agramadésca, si inca aceste remasitie, fiindu ca ele nu potu circulá necontenitu cu rivulu singelui, se se afe bine inchise in partile solide ale corpului nostru.

Daca dreptu dela natura regulat'a purcedere a vasaloru absorbitorie si escretorie, dela care aterna bunastarea corpului nostru, nu aru fi conturbata, atunci firesce ca nu aru avé locu nici o disarmonia si intratulu nu aru intrece esitulu. Fiindu inse, ca precum se afla in multe corpuri, intratulu este pré bogatu, coversitoriu de trebuintie si din contra esitulu pré tiermuritu, na póte lipsi, cá se nu remana sgura indereptu, care acuma este caus'a aceloru lupte salutari, ce noi amu invetiatiu ale cuno-sce cá bóle ori morbi.

Este unu lucru invederatu, ca natur'a corpului din timpu in timpu trebue se intreprinda o curatire a materieloru bolnaviciose, cari sau adunatu in urmarea falsei tractari a corpului, si ca o astfeliu de curetire, daca se conduce bine, póte servi corpului numai spre bine. Si astfeliu sta ori ce morbu acutu, cá unu momentu servitoriu corpului spre curetire respective intincerire, si se póte considerá sub datele conditiuni cá ceva salutaru pentru corpu si cá o intocmire binefacatoria data dela creatoru, vré

se dica ca morbulu nu e nimicu reu, ei e o admonitiune a naturei, cá se ingrijimu de corpulu nostru agramaditu cu materii bolnaviciose.

Si fiindu ca viati'a purcede dela sange, trebue si natur'a corpului se incépa dela sange, daca vré se delature conturbat'a proportiune intre intratu si esitu, vré se dica a causá unu mai mare esitu prin urcarea activitatii sangelui si marimea caldurei — friguri si inflamatiuni — asi tiermuri séu pe unu timpu a delaturá cu totulu intratulu prin lips'a de apetitu.

Astfeliu de suscitatie conditiuni ale sangelui care le manuesce natur'a corpului au de motivu alu escarei loru totudeuna o asia numita *causa ocasionala*; apoi fia ea ori de ce soi, ea totusi este legata de o insemnata miscare a sangelui, care duce intr'acolo, cá materiile bolnaviciose se se transporte din partile solide ale corpulu in rivulu sangelui, unde apoi ele incepu circularea prin corpu, ce noi o potemu observá la noi insine cá morbu febrilu ori inflamatiune.

Causa ocasionala la respingerea morbului séu impulsulu spre desfacerea materieloru bolnaviciose, respective a remasitieloru metamorfosei din statulu solidu in sange, este mai totu deun'a recirea — ba si spaim'a, nacasulu, fortiarea poteriloru, escesele in maneari si beuture s. a. — careia apoi in viati'a obicinuita se atribue tóta vin'a bolnavirei, fara se se cugete, ca numai unu corpu ingreoiatu cu mai multe ori mai pucine materii bolnaviciose simte rele urmari din astfeliu iritatulu sange.

In morbi febrili, legati cu redicat'a iritabilitate a sangelui, nu va voi nici unu nepreocupatu a negá, ca simptomele, ce ni se arata nu aru esprime in sine o lupta salutaria. La astfeliu de morbi invederatu observabilu urecat'a activitate a vietii nerviloru si a sangelui, care tocmai cá unu productu slobóde inaltiat'a peste norma caldura, nu ne lasa nici la cea mai mica indoiala despre aceea, ca aicea ne sta inainte o nisuintia de sanare a unei puternice nature, care vré se se elibereze de materiile inimice.

Asifeliu de lupte salutari, cari ne arata simptomele unui scurtu morbu, se finescu mai totudeuna cu victori'a alungatelor materii bolnaviciose, vré se dica astfeliu de morbi lasati de sine, ori tractati dupa principale fisiatrice trecu in o deplina sanetate.

Durerile, cari — mai vertosu la aprinderi — se arata in acesti morbi, se potu considerá de signale necesarie, in cari natur'a corpului vré se admonéze concernintele individu, ai stá in ajutoriu spre care ilu face aplecatu si simtiulu de morbu generalu.

In ce modu erumpe morbulu, adeca cum se nisue separarea in acé-st'a séu alt'a parte a corpului, despre acést'a decide dispositiunea corpului, diferinti'a modului de apasari, cari le primesce bolnavulu in privinti'a

nutrimentului, aerului, misicarii s. a. séu preste totu relatiunile, in cari se transpune individuuu.

Morbulu dara nu e unu statu positivminte opusu sanetatiei, ci numai altfelu dedata expresiune a procesului de viatia purcedietoriu la statutu sanetosu. Natur'a precum vediuramu mai susu, nu a aflatu in rendu socót'a, ci intratulu mai mare cá esítulu si pentru aceea morbulu este procesulu de viatia esitu din normalitatea sa, care pentru curetierea corpului intra in o mai mare desvoltare de poderi, si care firesce ca trebuie se aduca cu sine si abnormali relatiuni, sub cari manifestatiunile vietii devinu la ivila. Morbulu este oresicum unu semnu, ca natur'a pururea lucratoria si nisuitoria spre curatierea corpului nu mai póte se fia stapana asupra stricatiunelor intrande ori deja intrate in ea, fara cá se se faca observabila, si ca ea dara, cá se puna o pedeca animosa in contra relatiunelor abnorme, trebuie se tréca peste marginele normali, cari au caracterisatu pana acuma statulu sanetosu.

Fie carui morbu, precum se vede din tote, se pune de basa o lipsa in garantarea conditiunelor de viatia. Si cu acést'a declaratiune este deja insemnata bas'a curei fisiiatrici. Daca, precum vedemu, corpulu nisuesce necontentitu, asi sustiené esistinti'a sanetós'a si a o aduce la valóru si asi formá activitatea sa astfelu, cá celu mai cu potintia statu bunu alu sanetatiei se remana neatinsu, si ca elu aru poté deveni bolnavu prin impresiuni daunaciose precum jacu ele in relatiunile culturali ale nostre, consecinti'a este, ca daca morbosulu corpu alu omului se transpune din relatiunile producatoric de morbi in cele sanetóse si asia si pedecile, cari se opunu sanarii de sine se delatura, suntu procurate si relatiunile favoritoric, cari ne aducu sanarea si sanetatea.

Cate lipse, miserie, boliciuni indelungate s'aru fi potutu si s'aru poté si acum crutiá, daca medicii aru luá morbulu de aceea ce este elu; si nu laru privi de ceva, ce trebuie sufacatu si omoritu cu tóte midilócele.

Cu demolirea simptomelor morbose prin materii straine — medicamente — se slabesce nisuinti'a curetierii corpului si acest'a se fortieze, cá se lese mai multu ori mai pucinu din lupt'a sa salutaria si se se in-tórca catre inimiculu celu nou, adeca catre medicamente.

Daca corpulu nu dispune de o nisuintia a respenge totu ce e strainu, atunci elu nu e in stare a mantiené esistinti'a sa sanetós'a in unu timpu mai indelungatu, cací reutatile daunaciose virite in elu, pururéa trebuie se'lu ruineze iute si securu.

Se nu privimu dara morbulu cá incercare salutaria de ceva daunaciosu, ci numai materiile bolnaviciose, ce jacu cá basa la bolnavire potu fi periculóse pentru corpu si specialminte pentru singuraticele organe. Din cauza acést'a fisiatri'a lasa intregulu organismu a luá parte la lupt'a

salutaria si utilitatea acestui principu bate asia de bine in ochi, incatu o alt'a procedura trebuie se apara fiacarui nepreocupatu cá nepotrivita. Regulat'a impartire a poteriloru vietii prin regularea abnormei circulatiuni a sangelui, retiene decaderea organeloru morbóse, cari forte usioru potu deveni in unu statu criticu prin lupt'a pré tare de desfacere desvoltata in ele.

De amu vré dara d. e. in contra acestei precautiuni a tractá o patima locala, precum inflamatiunea ochiloru, a urechiloru, cari este unu semnu, ca aicea puterea vietii intentioneze a desface materiile bolnaviciose prin umblarea sangelui, apoi o astfeliu de tractare s'aru fini numai cu daun'a partii morbose, precum se si intempla la tractarea cu medicamente.

De amu porcede inse cu tendintia adevératu salutaria, apoi atunci ne indreptamu catra intreg'a viatia a sangelui si o provocamu la o mai energiosa activitate, prin care ajungemu tocmai o perfecta delaturare a materieloru bolnaviciose conditionatorie de morbu si astfeliu nu devenimu in pericolu a préiritá nobile, ponderóse organe prin pré marea sfortiare a poteriloru si ale debilitá.

Tractandu in sensulu medicinalu, noi ne amu opune partii morbóse cu midiloce iuti, ori iamu detrage si sange si prin acést'a causat'a ei debilitate, amu sili natur'a corpului, a se lasá de respingerea materieloru bolnaviciose din organulu patimasii.

Cugetatoriulu cetitoriu vede, ce cai apuca medicin'a, cá se devina la tinta si cum durere, i succede forte usioru a orbecá patientulu pucinu cunoscutu cu legile naturei prin delocu urnat'a aparitiune de sanare, care preocupatu si de credinti'a in auctoritati, mai tardiu nu vine in prepusu déca patim'a vechia erasi erumpe séu daca materiile bolnaviciose canta pe alt'a cale esirea loru si asia se dee morbului o alta forma.

Unu castigu pentru medicina jace tocmai in insemnat'a impregiurare, ca caile, cari le alege natur'a a lapadá cele rele din inlainturulu corpului, suntu forte variabili si in urmarea acést'a se intempla de multe ori casuri, ca dupa principiale medicinali supres'a nisuintia de curetiere mai tardiu dupa desteptarea ei pasiesce in alte parti ale corpului si asia totu acelu morbu se arata cu totulu altfeliu. Astfeliu de casuri causeze morbi cronici, cari inse nici decum nu se privescu de publicu cá atari, ci se atribuescu si unei mai neinsemnate gresieli.

Acuma potemu trece la asia numitele bóle cronice, adeca lunguetenatorie precum d. e. tranjii, oftuc'a, cloros'a — galbanarea s. a. Este inse mai antaiu de insemnatu, ca o margine ascutita nu se pote pune intre morbi acuti si cronici, ba ca in multe casuri e fórte greu a stabili,

daca morbulu e acutu ori cronicu pentru ca trecerea unuia in altulu este neobservabila.

Pana candu noi amu cunoscutu in morbi acuti astfeliu de poteti salutaru, cari pórtá in sine semnele succesului, suntu si morbi cronicu negresitu poteri salutarie, carora inse le lipsesce poterea a tinti unu favoritoriu succesu de sanare, din cauza ca organismulu aci este debilitatu si poterea nerviloru sei este mai multu ori mai pucinu discordata, Si acesti morbi intentioneze o nisuintia sálutaria a naturei corpului, inse le lipsescu poterite a ajunge unu succesu salutaru. Si aci cérea poterea vietii a restitui erasi statutu normalu; daru actiunea ei pórtá firm'a dabilitatei si a nepotintiei.

Acesti morbi suntu mai cu sem'a unu siru de precesii morbi acuti, adeca a energioseloru poteri salutaru, cari inse prin nepotrivit'a tractare au fostu debilitate, paralisate, apasate.

Daru unu morbu cronicu se póte formá in corpu si fara aceste debilitate poteri, candu este dispositiune in individu séu candu se arata in elu bolnaviciose relatiunei.

Din convorbirea ambiloru morbi principali se arata si regulele pentru sanarea loru.

In morbi febrili scurtu tienetori, in cari undele sangelui alerga iute prin veni, la prea marea suscitare trebue se cantamu a lucrá impaciatoriu si domolitoriu, cá se pazimu, cá natur'a in prémarele seu zelu se nu cada in dauna; dupa aceea apoi avemu se procedemu regulandu, disolvindu si suscitendu, unde va ceré trebuinti'a.

Morbii cronicu ceru o imputerire si intarire a corpului prin restituierea normaleloru conditiuni de viatia in unu modu estensivu si adeveratulu medicu trebue se se silésca cu atatu mai tare la concessiunea acestoru conditiuni, cu catu mai aduncu si mai greu este organismulu in greunatu de morbu si cu catu mai imperiosu ceru relatiunele o sanare mai repede.

Prin acést'a imputerire si intarire a corpului vremu noi se capacitamu natur'a, séu se incépa un'a lupta salutaru acutu, séu unde acést'a nu s'aru aratá de trebuintia, se se puna in positiune a reduce corpulu erasi la sanetate pre caile unei catigane escretiuni.

In morbi cronicu avemu se cercamu numai cu incetulu a intari corpulu si se incungiuramu, mai cu sem'a la o mare debilitate, ori ce apucatura de cura mai energiosa, mai bine este a pastrá o procedere mai puternica si mai vigorósa pana mai tardiu, candu apoi dupa preces'a intarire potemu pune in contra inamiciloru destule puteri de lupta.

Ori ce préecumplita si prematura apucatura de cura, precum se intempla la iritatiuni estreme de recéla, mana materiele bolnaviciose préetimpuriu din invaliditérea loru, pentru ca orice apasare a recélei asupra cor-

pului, provóca in elu o mai puternica revarsare de sange si atunci fiindu ca elu nu afla destula opositiune, póte aduce peste corpu periculóse simptome. Séu ca lipsindu puterea nerviloru materiale bolnaviciose nu devinu la solutiune si astfelu si pana aci debilitat'a putere a nerviloru cade in si mai mare debilitate prin astfelu de procedere falsa.

Fisiatri'a nu intréba de numele morbului, cá dupa elu se'si intocméca cur'a, si nu afla nici totudeuna de lipsa a sci numele morbului, fiindu ca ea privesce numai simptomele morbului, ce se desfasiura, si de aci incheie la modulu tractarii lui.

Acestu conclusu nu póte fi greu pentru unu omu eugetatoriu, daca va cumpani, ca fiacare morbu consta in neregulat'a circulatiune a sangelui si ca problem'a sanarii trebue se se marginésca principalminte in schimbarea abnormei circulatiuni a sangelui.

Din acestu punctu de vedere este ridiculu a cautá dupa diagnos'a séu eunoscerea morbului, caci nu mediculu sanéze morbulu, adeca delatura materiale bolnaviciose si le inlocuesce cu altele sanetóse, ci natur'a cea pururea creatória si nici candu repausatoria in laintrulu corpului nostru, careia potemu lasá si trebue se'i lasamu si sanarea dupa ce noi amu ingrijitu de conditiunile, sub cari numai singura natur'a in celu mai repede modu póte saná, facendu adeca drumu unei regularie circulatiuni a sangelui.

Cu ecestu resonamentu, nu vremu inse se dicemu, ca diagnos'a nu aru fi in unele casuri necesaria, cu atata mai multu cu catu ea ne da si o mai sigura prognosa — esirea bolei — inse se nu trecemu marginile ce ni lea pusu natur'a.

Opiniunea publica privesce morbii cá o sorte aternotoria dela volnicia, dela Dumnedieu ursita asupra nostra, cu care elu pe noi omenii ne cerceteze spre pedépsa si indreptare séu spre alta cauza, la care noi nu amu portá vin'a. Ea privesce dara morbulu cá pe unu inamicu neastepatatu viritu in corpulu nostru, care sa incortelatu aci, si pe care trebue se'lu gonimu prin materii straine adeca medicamente, séu se'lu lasamu sortii.

Astfelu de concepte trebue privite cá cu totulu false si ratacite, cari arata invederatu, ca inca nu seiu omenii, ca in natura procedu tóte dupa nestramutabile legi si nimicu nu este supusu volniciei.

Daca creatiunea aru consiste in astfelu de statu legenatoriu, atunci nu aru poté domni in tóte o astfelu de ordine si legalitate.

Individulu, care traesce falsu si nu considera legile naturei, vietuesce dara sub influintiele, ce efeptuescu bolnavirea, singuru isi casiuna morbulu si pórtá insusiu vin'a lui. Nu numai iaca asia se potu incuibá

morbii in corpulu nostru, ci ei suntu o urmare firésca a precéseloru conditiuni de viatia false.

Legile naturei suntu firme si nestramutaveri, aru fi o arogantia a negá acestu adeveru. Tocmai asia de pucinu precum lasa domnitoriulu lumiei se intre vreo schimbare in marea sistema a lumiei, care aru fi de a se privi cá o exceptiune dela legile custatatorie, tocmai asia de pucinu se póte presupune, ca in favorulu ori nefavorulu unei creature omenesci relativu la starea corpului seu, s'aru poté face exceptiune dela regula.

Daca jace in puterea sciintiei, a calculá aparitiunile, cari se arata in corpurile ceresci, cu dieeci, cu sute de ani inainte, apoi acést'a arata in modulu celu mai esactu, ca domnitoriiele legi ale naturei suntu firme si neatingibile.

Totu aceea neschimbare, ce domnesce in lumea mare numita cosmos, domnesce si in microcosmu adeca in corpulu nostru si nu se póte alterá nici intru'nu chipu. Prin rugaciuni dara potemu sperá numai atunci recuperarea sanetatii, daca vomu nisui si noi a sprijini lucratori'a natura prin conditiunile de viatia favorabili si aru fi mai demnu de unu crescinu, a se rugá lui Dumuedieu, cá se'i puna inainte unu astfeliu de medicu candu este bolnavu, care in servitiulu naturei se se silésca a produce conditiunile, cari suntu de lipsa spre sanarea morbiloru.

Acestu articulu ne da icón'a sanetatii si a morbului si pentru aceea ilu recomandam unumai spre eefire, ci si spre studiare. Cá inse icón'a acést'a se fia mai precisa, o vomu delinea mai pe scurtu. Omulu este sanetosu, candu sangele lui ambla regulatu prin tote vasele, si astfeliu se desvólta si o caldura propria a corpului asemené in tote organele. Si candu aru trai omulu amesuratu naturei, adeca s'aru nutri cu bucate simple, nu aru mancá mai multu decatu ce cere lips'a, aru petrece in aeru curatu, aru dormi la timpulu seu, adeca aru pazi conditiunile de viatia, elu aru remanea pururea sanetosu. — Daru vedi ca omulu sa civilisatu, traesce in viati'a sociala si devine in puseciune unde, nu pote evitá escesele, ori numai transgresiunile in contra conditiuneloru de viatia si asia se nascu in noi materii straine, cari dupa ce se aduna in corpulu nostru, de multe ori la celu mai micu motivu erumpu in o lupta cu corpulu nostru, care e asia indiastratu dela natura, cá se nu suferé nimicu strainu in transulu. — Materiele aceste straine séu intra in omu de din afara, adeca mancarea si beutur'a peste mesura. Trupulu nostru are trebuintia de nutrementu intr'atata, in catu elu isi cheltuesce din partile sale, daca noi dara mancamu ori bemu mai multu, de catu ce are trupulu trebuintia, atunci prisosulu nu se asimiléze, nu trece in carnea si osele nostre, ci remane cá unu balastu in corpu si produce la timpulu séu bóle. E dreptu ca trupulu nostru, care nu póte suferi, ce e strainu se incorda si

lapada prisosulu prin evacuari — vomire ori urdinare — inse de multe ori nu e in stare a se eliberá astfelu, séu ca o astfelu de eliberare cere poteri mai mari si astfelu urmeze a descordare, o langediere, o debilitate a corpului. — Se mai producu aceste materii bolnaviciose si in corpulu nostru, care e supusu unei neconținute metamorfose adeca unei poteri asi schimbá materi'a, adeca a scote partile utilizate si netrebniice prin sudori, tuse, urinare, adeca prin asia numite escretiuni, si daca riulu sangelui, care aduce aceste materii bolnaviciose la organele escretorie, adeca la pele, plumani, si renunchi, este impededatu, atunci firesce, ca aceste se aduna érași in trupu, si acest'a nepotendu suferi in sine lucrulu strainu cauta se se elibereze de elu si se pune in lupta, si fiindu, ca lupt'a se manifesteze prin o potere de viatia mai inalta, prin circulatiunea sangelui mai repede prin caldura mai mare, ne stau aceste semne, aceste simptome naintea ochiloru si noi le numimu morbu ori bol'a, betejire.

De aci se vede, cá morbulu nu e inamiculu nostru, ci incatu elu impinge natur'a corpului spre lupta, cá se respinga dela sine materiale straine, producatorie de bóle, este binefacatoriulu nostru si durerile signalulu, ca mai este ceva de curatitu in corpulu nostru.

Daca dara morbulu est lupt'a corpului de a se eliberá de materiele stricaciose escate séu intrate in corpulu nostru, atunci consecint'a trebuie se urmedie de sine, ca elu nu trebuie nadusitu, paralisatu séu suprimatu érași prin materii straine de corpulu nostru adeca prin medicamente, ci ajutatu procurandui conditiunile de viati'a adeca nutrementsu potrivit, aeru curatu, recorire, caldura etc., cá se póta cu energia a continuá lupt'a si a scóte reulu din corpu prin evacuari, escretiuni ori esanteme etc. Si aici se deosebescu fisiatri de medicii alopatis. Caci pana candu fisiatrii vedu in morbu o nisuintia a naturei a se eliberá de materiele daunaciose si acést'a nisuintia cauta a o sustiené in vigorea sa, medicii alopatis privescu morbi, ca nisce inamici ai corpului nostru si cauta catu potu mai ; ute. ai nedusi, paralisá prin corpuri straine, prin slobodiri de sange, lipitori, scarificatiuni, emetice, purgantie, sinapismi si alte cate tóte.

Acuma ni se va pune póte intrebarea : E bine daca aceste medicamente ori midilóce intrebuintiate de alopatis, nu convinu cu tractarea morbului, pentru ce vedemu noi, si acést'a nu va poté negá niminé, ca medicii alopatis saneze morbi cu ele, d. e. frigurile cu chininu, sifilisu cu preparate mercuriali etc. — La acést'a noi respundemu cu dá, e adeveratu, ca morbulu inceta, pentru ca intrandu altu corpulu strainu in organismulu nostru adeca unu medicamentu, fia acel'a chininu ori mercuru, ori altu, natur'a se incórda si asupra lui, si ne avendu destula potere a se luptá cu doi inamici, incéta lupta si cu ea simptomele morbului si medicii se lauda, ca au curatu morbulu.

Darú nu e asia, caei morbulu nu e curatu, ei numai sufocatu, fiindu cu materiele bolnaviciose nu sau respinsu din elu, si de aci urmeze, ca se arata recidive, cum corpulu isi vine in ori, adeca cum se intaresce ori catu. Acést'a se vede mai cu séma la friguri tractate cu chininu. Darú pote, ni se va dice, ca nu totudeun'a urmeze recidive. Si acést'a concedemu, caei precum vedemu in „Votiva tabl'a“ din fruntea acestui numeru foimosulu Dr. Krüger-Hansen dice: „in multi omeni inascut'a potere naturala este a deseori asia de tare, incatu se opune si celei mai cumplite vecsatiuni medicinali“. Mai favoreze madiciloru alopati si aceea intemplare, ca morbiu acuti trecu in cronici si de multe ori iau alt'a forma, precum adeca frigurile trecu in dropica, si medicii facu pe laici de a crede, ca acesti suntu morbi noi, morbi de alta forma si trebuie alt-feliu tractati.

Se cautamu dara, cá sub conditiunile de viatia — pre cari le amu tractatu in anulu trecutú — in economi'a corpului nostru, intratele se nu intréca esitele si vomu remané in catu concedu relatiunile sociali, industriali si cosmice precatu se póte de sanetosu. Era candu dupa vreo comisa gresiala pote si fara se scimu cum, s'aru aratá in organismulu nostru intregu seu in vreo parte a lui lupt'a de a scóte, de a respinge, ce sa viritu séu produsu strainu in corpulu nostru, adeca morbulu, atunci se nu privimu acést'a cá pre unu inamicu si sei damu in capu, ci se'lu sprijinimu procurandui conditiunile de viatia favorabili, adeca nutrementu simplu, aeru curatu, linesce, se domolimu caldur'a pre urecata prin lupta, se o radicamu unde vedemu, ca scade si cu acést'e amu facuta totu si raru vomu avé recidive ori morbi cronici. Si la tote aceste intreprinderi se nu lasamu din vedere, ca noi trebuie se stamu in servitiulu naturei, a carei legi nestramutabile se ne fia calausulu in tóte afacerile privitorie la organismulu nostru si la sustinerea lui in statu catu se pote de sanetosu.

Bibliografia.

Educatiune de scola si acasa compusa dupa datele, cunoscintiele si esperintiele educatoriloru celoru mai probati de Mihailu Velceanu Sibiu imprimari'a si provediatur'a lui W. Krafft. 1877. Pretiulu 60 cr. D. Auctoru, unu preotu dupa randual'a lui Melhisedeiu, desvolta in acést'a carticica partea cea mai insemnata pentru omu, invetiatur'a religiosa morala, care in timpulu nostru de cultura spuria devine pe di ce merge, totu mai defectuósa. Elu da povetie salutarie parintieloru, comuneloru, catechetiloru si invetiatoriloru, cum au se proceda cá se destepte in prunci inea de miei simtiulu religiosu moralu. Ne a placutu cu deosebire arti-

cullii pentru catecheti si invetiatori, cu atata mai multu, cu catu Redactorulu acestei foi, daca astadi are si elu oresecare valoru in lume, elu acest'a are de alu multiemi in prim'a linia catechetului seu, care inca fiindu in scol'a popularia, prin portarea sa humana si evlaviosa iá datu directiune pentru viati'a sociala. Dici si astadi slobodindu o lacrima de multiemire la mormentulu lui, ii dice: fei tierin'a usiora! Si aru dori, cá elevii scoleloru nostre popularie se aibe ocasiune a fi asemené multiemitori catre catechetii sei. Recomendamu dara acést'a carte apretiurei obstesci.

Veterinariulu de casa etc. de Basiliu Cornea nu nea satisfaculu in partea terapevtica. Auctorulu a decopiatu cam reu unele si altele din diferite carti. Elu taia ven'a, cá candu unu animalu aru avé pré multu sange, de catu ce'i trebuie, da clistire cu sare in aprinderi. Intrebuintieze totu feliulu de medicamente, daru se ne érte D. auctoru, daca avemu mare indoiala ca Dnelui aru fi fostu convinsu, ca ele au resultatu bunu. Elu prescrie dupa obiceiulu alopatiloru cate 2—3 recepte la unulu si acelasiu morbu, semnu ca nu e siguru despre efectulu lecuriloru, ce le prescrie, si cu tote ca vré se dé in man'a tierénului unu opu, dupa care se se póta ajutá in morburile viteloru sale domestice, totusi dice: „aflandu tierénulu asemené simptome la diferite morburi schimbandu morbulu va schimbá si medicinele, si asia in locu de a ajutá, mai multu va stricá“. Te asiguru Domnule! ca cu medicamentele aceste, ori vei schimbá morbulu ori nu, totu de una vei stricá mai multu decatu ce vei folosi! — Animalele nu suntu rafinate, cá omenii, ele au inca instinctulu seu si nu credemu, ca voru licai dupa aratatele medicamente. Udarea cu apa rece — nu ghietiosa — frecarea cu fostomoci de paia, cu o peria apra, acoperirea cu o cerga buna, clistire de apa rece, fara sare, suntu de ajunsu pentru vite. Si dintre tóte, grija buna si o profilacsa cuvenita.

A VII-a adunare generala a reuniunei invetiatori loru romani g. o. din dieces'a Caransebesiului tienuta in opidulu montanu Reciti'a in 1. 2. 3. Augustu 1877.

Primindu honorific'a invitare a comitetului reuniunei, amu plecatu din Temisiora in tovarasia cu D. asesoru Consistorialu Luc'a Calacenu, D. Invetiatoriu Lungu cu fic'a Dsale D. Emili'a invetiatorésa in Jezvini, cu parintele Pocrénu parocu in Lugosiu si asesoru consistorialu si cu soci'a mea in unu Cupe. Cum ca calatori'a a fostu amisanta se intielege de sine. Incependu dela Jebeli la tóte statiunele se inmultiau participantii. In Voitecu petrecuramu vreo $\frac{5}{4}$ de óra in convorbiri. Aci furamu salutati de

D. invetiatoriu diriginte si presiedinte alu reuniunei invetiatoriloru ungu-resci de sudu Carolu Schaeffer, care cu colegulu seu din Freidorfu inca calatoreau la Reciti'a pentru de a salutá adunarea generala a invetiatoriloru nostri in numele reuniunei loru. De aci plecaramu mai departe intre cantari si convorbiri.

Ajungandu la 11 óre in Bocsi'a Montana si Vasiov'a ne intimpinare scolarii cu flamur'a scolastica si cu strigari „se traiasca“ nici music'a nu lipsi. O multime de omeni éra adunata in costume pitoresce.

Scoborenduse óspetii din trenu intre cari se aflá si presiedintele reuniunei, Invetiatorilu diu Fizesi Martinu Tiapu, — D. Adolfu Diaconoviciu presiedintele comitetului arangiatoriu se sui pe unu scaunu si saluta reuniunea invetiatoriloru din dieces'a Caransebesiului si pe óspetii ei cu cuvinte dulci magulitorie purcese de la anima la anime, dechiarendu, ca locuitori din Reciti'a Montana fara diferentia de natinalitate suntu gata de a primi cu cea mai mare bucuria acést'a reuniune in midiloculu loru. Urma apoi la tribuna D. Invetiatoriu Marcu si adresenduse catre presiedintele reuniunei, saluta in numele cetatieniloru din comunele Bocsi'a Montana si Vasiov'a pre toti participantii la acést'a adunare cá pre nisce pioneri ai culturai si promovarii Invetiamentului; de asemenea si unu scolariu alu D. Invetiatoriu Marcu saluta pe toti participantii cu cuvinte bine nimerite pentru unu scolariu. In fine D. Presiedinte alu reuniunei Ivetiatoriloru Martinu Tiapu multiemi tuturoru in numele reuniunei si a tuturoru óspetiloru pentru bun'a primire si binevoitori'a intimpinare.

De aci fura candusi óspetii de comitetulu arangiatoriu la trenulu separatu deschisu si menitu numai pentru densii si dupa ce se asiediara, incepu a lucr'a masin'a si a se mise'a trenulu prin strad'a indesata de spectatori sub rezonarea musicii si nenumerate strigate de: „se traiasca“ pana ajunsa la isvoru, unde poposiramu 30 minute si ne recrearamu cu ap'a cea buna si recoritoria. — De aci plecaramu prin incovaeturele muntiloru si participantii aflara mare placere a vedé cum sierpnesce trenulu prin ele. Ajungandu la Monio si Calnicu furamu suprinsi de tinerimea scolastica, care strigá: „se traiasca“ si aruncá bochete de flori in trenu éra trenulu parca sbur'a prin pitorescele tienuturi ale muntiloru manosi. Si la 2 óre dupa amedi sosiramu intre strigate de „se traiasca“, hoch! si élen! in Reciti'a montana, unde éra adunata o multime de poporu, care ne primi cu entusiasmu. Apoi furamu candusi la cortelele destinate pentru óspeti.

La 4 óre dupa amedi comitetulu reuniunei sa adunatu in scol'a din Reciti'a romanu, unde intre altele a staveritu program'a obiectelor, ce aveau se fia pertractate in adunarea generala. Dupa aceea sau constituitu toti

participantii sub presidiulu parintelui protopopu concerninte Jacobu Popoviciu, care fiindu in alta parte ocupatu, sa traspusu parintelui asesoru Consistorialu A. Popoviciu intr'o conferintia, care se delibereze asupra modificarii statutelor, la care au fostu invitati si D. Calacenu, D. deputatu dietalu Antonescu, D. jude regescu J. Petricu si subscrisulu. La acést'a conferintia au desvalitu membrii ei o mare interesare urmendu debateri infocate; mai cu séma merita atentiunea noastra aceea inpregiurare, caci invetiatorii se invoira a deschide pe bas'a statutelor modificande unu terenu mai largu pentru acést'a reuniune si se primésca in sinulu séu nunumai pe invetiatori, ci si pe toti barbatii inteliginti si amici ai scoleloru. Debaterile de si au fostu infocate, precum amintiramu, ele totusi au remasu intre marginile buneii cuvintie si au avutu unu resultatu doritu.

La 8 óre séra in salonulu Otelului „Novotny“ capel'a musicala uniformata montanistica ne a datu unu concertu, in care a esecutatu mai multe piese romanesci, pentru cari au si intimpinatu cele mai entusiastice aplause.

In 2. Augustu toti invetiatorii si multi dintre participanti sau adunatu la 7 óre diminiti'a in biseric'a g. r. romana din Reciti'a montana, unde sub cantari redicatorie de anima sa celebratu prin parintele protopopu Jacobu Popoviciu, parintele parocu localu G. Pocrénu si parintele parocu alu Lugosiului M. Pocrénu chiamarea S. duhu. Cu acést'a ocasiune parintele G. Pocrénu saluta adunarea generala a reuniunei invetiatoresci in numele comunitatii sale bisericesti si i pofiti succesu si prosperare. Dupa elu urma parintele protopopu concerninte si intr'o cuventare benemerita esplica insemnatatea reuniunei, si accentua necesitatea ei, pofindu pe invetiatori a lucrá din tote poterile pentru inflorirea si prosperitatea ei.

La 9 óre diminiati'a adunenduse in Salonulu numitu mai susu unu publicu forte numerosu, intre care mai multe dame, D. presiedinte alu reuniunei Martinu Tiapu deschide adunare prin o cuventare svava, in care a datu espresiune progresului, ce sa facutu in Patri'a noastra in cele doue decenia din urma prin formarea a totu feluulu de reuniuni, daru mai cu séma a reuniunelor, ce au de scopu promovarea culturei si a invetiamentului; constatéze apoi cu satisfactiune, ca invetiatorii din dieces'a Caransebesiului nu au remasu indereptulu acestui progresu, ei la anulu 1869 la staruinti'a parintesea a Parintelui Episcopu Jo anu Pop asu sau constituitu in reuniunea de fatia, a carei scopu este de o parte promovarea culturei la poporu, er'a de alta parte intalnirea si schimbarea ideiloru intre invetiatori si ajutorarea acestoru la casu de necesitate si nepotintia. Arata ca adunarea generala presenta pe langa celalalte agende ale sale, are se se ocupe si de modificarea statutelor reuniunei pe o basa mai larga si

a statori dispozițiuni, prin cari mai securu și mai cu graba se ajunga la scopulu indicatu. In fine salutandu întreg'a adunare, declara ședința a 7. a ei de deschisa și provoca adunarea generala a mai alege doi notari, cari se și alesera cu aclamațiune în persoanele D. Joanu Marcu și Demetriu Gasparu.

In intelesulu programei urmara apoi salutariele și a nume:

a) a comunei politice Recit'a montana prin D. A. Diaconoviciu, care cu o voce multu afabile manifesta simțiementele acestii comune multu loiale și ospitale exprimindu, și deosibit'a bucuria, ca pôte salutá și spriginii acést'a frumoșa reuniune a invetiatoriloru din dieces'a Caransebesiului, ce are o tinta sublîma și sacra;

b) a Comitatului Carasiu prin reprezentantele seu D. Stefanu Antonescu, care în numele comitatului prin o alocutiune mladosa în limb'a statului, apoi în cea romanescă saluta reuniunea și i doresce celu mai bunu sucesu în tote întreprinderile ei, asecurenduo despre grabnic'a ajutorare și spriginire între marginile legeri din partea auctoritatiloru comitatense, provoca și roga pe toti invetiatorii a plantá în fragetile anime ale eleviloru sei necletit'a credința către Regele nostru, amóre nestramutata către Patri'a nostra Ungari'a și iubirea fratiesca între toti civii patriici;

c) a reuniunei invetiatoriloru din Ungari'a de sudu prin presiedintele acestiea D. Carolu Schaeffer, care însocitu de 5 colegi din sinulu reuniunei loru, exprimendusi parerea de reu, ca nu pote vorbi în limb'a romana, saluta adunarea în limb'a germana; elu accentueze însemnatatea ce au reuniunile pentru cultivarea mutua a invetiatoriloru și prin ei a tinerimei școlare și reflectandu la devis'a: viribus unitis, doresce ca avendu reuniunile tôte numai unu scopu, se se și apropia catu se pôte mai bine un'a de alt'a și se tinda asemenea la tint'a dorita.

Se citescu apoi mai multe telegrame de felicitare. O epistola a veteranului barbatu de școla a D. Alecsandru Gavr'a Directoru și profesorulu de preparandia în pensiune, a storsu lacrimi de recunoștința în elevii ore candu ai sei și acuma invetiatori și membrii ai acesteia reuniuni, astfelu în catu anim'a loru emotionata de pietate către invetiatoriulu și benefactoriulu loru, oterire cu unanimitate, a procurá portretulu bunulu loru profesorulu și alu împarti întrá densii cá semnu de recunoștința, urma acuma cetirea raportulu comitetulu reuniunei despre activitatea lui în decursulu anulu trecutulu, apoi raportulu casariulu despre stare casei, cari se voru predá comisiunelorु alegende pentru censurarea loru.

D. Presiedinte anunția, ca au se urmeze disertatiunile și provoca pe D. invetiatoriu J. Tin'a din Boesi'a romana se ese la tribuna. Acést'a disereze despre „Ce în susiri trebuie se aiba invetiatoriulu cu

privire la portarea sociala“ cu o voce blanda patrivita tocmai cu tem'a, ce si a alesu si secera aplansulu generalu.

2. D. Invetiatoriu D. Marcu intr'o disertatiune mai lunga vorbi: unu cuventu despre educatiunea domestica, principiale cardinale ale educatiunei, educatiunea corporala si spiritala. Si acést'a fu ascultata cu tota atentiunea caci se potrivi erasi cu vivacitatea D. disertatoriu.

3. D. Invetiatoriu Simu din Reciti'a montana disera: despre scóla poporala si invetiatoriu.

4. D. profesoru la Institutulu pedagogicu din Caransebesiu J. Nemoianu ne dedu: o scurta privire asupra vietii nostre nationale besericesci din indemnulu Statulului organicu.

Erá se urmeze a 5 Disertatiune: Despre educatiunea mame-loru de familia, de D. Invetiatoriu din Reciti'a romana S. Albu, daru observendu subscrisulu ca urechile ascultatoriloru binevoitori suntu obosite, roga pe D. preside, cá se amane acést'a interesanta Disertatiune pe dupa amedi ori pe mane, cá se nu pèrda cumva din volórea sa, si la invoirea adunarii generali sa si amanatu pana in dioa urmatoria. Peste totu am de a observá despre aceste disertatiuni, ca ele au fostu rostite bine, au fostu alese cu scopu, ascultate cu atentiune si precum mai disei, parca fiacare invetiatoriu si a alesu o tema, care asia dicendu tocmai corespundea cu individualitatea sa, davada destula ca invetiatorii nostri au inceputu asi cunosece sublim'a vocatiune a sa si nu' si crutia ostenelele pe langa cele ce se tienu de oficiu a se ocupá si de cele, ce'i potu luminá si intari in greoa chiamare a loru.

A urmatu apoi alegerea comisiunelor: mai susu aratate si cu acést'a sa incheiatu siediintia antai'a.

La 2 óre dupa amedi ne amu adunatu in onorea dilei la unu banchetu plinu de humoru, la care sau tienutu mai multe acomadate si frumose tóaste.

Dupa banchetu prin bunatatea D. Secretariu A. Diaconovicu amu fostu condusi, de a vedé fabricele si masinariile cele maretie ale societatii c. r. privilegiate a calei ferate de statu, cari intru adeveru suntu manime si ne arata ce pote face o societate. Toti amu fostu incantati de cele ce amu vediutu, si de ordinea, ce domnesce pretutindinea.

La 6 óre sa continuatu desbaterea asupra statutelor in conferintia. La 8 óre a urmatu balulu in favorea fondului reuniunei, care sa inavutitu cu 80 fl. 90 kr. Catre 11 óre sau produsu 5 Calusieri avendu de vatavu pe D. Invetiatoriu Marcu imbracati in costumu nationalu, joculu a fostu esecutatu cu tota precisiunea si cu figurele obicinuute astfeliu incatu esecutorii lui secerara entusiastice aplause. Mai tardiu 10 feciori plugari

din Fizesi sub conducerea D. Notariu J. Popoviciu au jucat „batu'ta“ unu jocu, care en nu lam mai vediutu, daru mi se spune, ca in partile acele se esecuta de junii tiereni, elu se asemena Colusierului, inse e ceva mai linu. Firesce ca si acest'a fu primitu cu vie aplause.

In 3. Augustu la 9 óre sa deschisu sidint'a adoua, in care, precum aretaramu mai susu, a diseratu D. Albu, apoi sa luatu modificarea statute-loru care a mersu in ordinea cea mai buna. Dupa aceea a urmatu referatele comisiuneloru. Din raportulu comisiunei pentru censurarea raportului comitetului reuniunei sa vediutu ca reuniunea are 114 membri ordinari, 19 membri fundatori, 18 membrii ajutatori, 17 membrii onorari si o ayére de 2928 f. numerulu membriloru fandatori a sporitu cu ocasiunea acésta cu 19, a caroru contribuiuri se urca la sum'a de 360 f.

Unu actu importantu a fostu si alegerea functionariloru pe bas'a statuteleloru modificate. — De presiedinte alu riuniunei sa alesu cu aclamatiune membrulu fundatoru D. St. Antonescu cunoscutu de unu barbatu zelosu, activu si devotatu binelui comunu, promotoru adeveratu alu culturei si invetiamentului si strictu functiunariu in officiu. De V. presiedinte D. Invetiatoriu Tiapu; de Notari DD. Invet. J. Tin'a si J. Marcu; de casariu J. Oprea; de bibliotecariu Aur. Draganu. — De membri ai comitetului reuniunei: DD. Invet. D. Gasparu, St. Demetroviciu, P. Chinezu, J. Baic'a, Antoniu Sabina, Tr. Linti'a, D. Novacu; apoi asesorul referinte D. J. Jonasiu, judele reg. D. J. Petricu si D. advoratu J. Budintianu.

A urmatu compunerea bugetului, si fiesarea locului pentru tienerea adunarii generalu in anulu viitoriu la Biseric'a alba.

In fine sa esprimat multiemita tuturoru ospetiloru si binevoitoriloru participanti, éra mai vertosu parintelui Episcopu Popasu ca intemeietoriului acestei reuniuni si inclitei administratiuni trimitinduse o deputatiune de 3, care se aduca multiemat'a D. Supremu Inspectoru J. N. de Schving pentru amórea, ce a aratatu acestei adunari si favorulu de calatoria pe calea ferata.

In semnu de suvenire ne imparti Inspectiunea montanistica cate unu gravamentu epistolaru cu inscriptiunea: A VII adunare generala a invetiatoriloru rom. g. o. Reciti'a 1877.

La 12¹/₂ óre ne amu adunatu erasi la gara si intre salutari fratiesci si strigari de „se traiasca“, amu plecatu catre Boesi'a montana, unde furamu erasi intimpinati de o multime de poporu si de musica. In fine ajunseramu in Boesi'a romana si schimbandu trenutu plecaramu mai de parte cu animile nadasite de bucuria esclamandu: deene Demnedieu mai multe astfelu de dile sanine!

Dr. Vasiciu.